

Auspoa: Antonio Zavalak utzitako ondare maitagarria

Antonio Zavala 2009ko urtarrilaren 2an hil zen Iruñeko ospitalean. Eta biharramunean hilobiratu genuen Xabierren, jesuiten kanposantuan; Xabierren bizi baitzen azken urteotan.

Gizon, jesuita, irakasle, mendizale, euskaltzale, euskaltzain oso; herri-literaturaren biltzaile, ikertzaile eta argitaratzaile... Hori guztia eta gehiago ere izan dugu Zavala. Eta alderdi horiek guztiak aztertu beharko ditugu zehatz-mehatz, aldi berean banaka eta osorik hartuta, baldin eta tolosarra nor zen eta zer egin zuen atzeman eta azaldu nahi badugu.

Idatzi honetan, euskal herri-literaturaren alderdira mugatuz geure begiratua, Auspoa izango dugu gai: Antonio Zavalak utzitako ondare maitagarria.

Norbait hiltzen denean, ohikoa da hark utzitako ondarearen inbentarioa egitea eta baloratzea. Lehenengo lanak urteak beharko ditu. Izan ere, hasteko, Zavalak bildutako materiala dago (batik bat, bertsopaperak eta eskuizkribuak), orain Donostian jaso, Koldo Mitxelena kulturunean, bizi zela Zavalak berak Gipuzkoako Foru Aldundiari eman ondoren. Gero, material hori lantzen Zavalak egindakoa dator: materiala identifikatzen, ordenatzen, sailkatzen, behar hainbat datuz hornitzen... Azkenik, material horren plazaratzea dugu: zati handi bat, Auspoa bildumetan argitaratua; beste zati bat oraindik argitaratu gabe.

Hori zehatz-mehatz egin aurretik ez dago, jakina, ondarea erabat eta behar bezala baloratzetik. Has gaitzke, ordea, inbentarioa egiten eta, aldi berean, zirriborra dezakegu balorazioa ere. Horrexetara goaz lantxo honetan, labur-labur, lehenik Auspoa bildumen berri soila eman ez eta, ondoren, balorazioa zirriborratuz.

1. AUSPOA

Auspoaz mintzatzean, bi liburu-bilduma bereizi ohi ditugu funtsean, liburuen tamainaren arabera: 1) Auspoa arrunta edo txikia eta 2) Auspoaren Sail Nagusia. Antonio Zavala izan da guztien editore eta Zavala bera da askoren egile ere.

Auspoa arrunta edo txikia, 312 liburuz osatua utzi zuen Zavalak¹; Auspoaren Sail Nagusia, berriz, 22 liburu dituela, hiru sail eratuz: 1) 1975-1976an argitaratutako sei liburukoa, 2) berez *Auspoaren Sail Nagusia* izenekoa, hamabikoa, eta 3) 1994an eta 1997-1998an argitaratutako beste lau liburukoa. Beraz, hogeita bi ale ditu bigarren sail honek. Eta guztira, bi sailak kontuan hartuta, 334 liburuk osatzen dute Auspoa, oro har. (Ikus eranskinean liburuen zerrenda osoa).

Ez datoz bat, ordea, liburu-kopuruak eta obrak. Izan ere, badira bi edo hiru liburuki hartzen dituzten obrak, eta baita bertasio desberdinetan plazaratutako bakarren batzuk ere. Baina ez dira liburu gutxi, aldi berean, bi obrak eta gehiagoz ondutako liburuak.

Edukia kontuan hartuz, berriz, bi sail handi gauzatzen dute Auspoaren liburuek: 1) bertsoa gai dutenak eta 2) herri-prosari emanak.

- Lehenengo sailean, hiru multzo bereiz ditzakegu:
 - bertso-paperak ardatz dutenena,
 - gaurko bertsolarien bat-bateko bertsoz osatutako obrena eta
 - gaurko bertso-jartzaileen lanez onduak.
- Bigarren sailean ere, beste hiru multzo bereiz ditzakegu:
 - atzoko idazleenak (Urruzuno...; antzerki-lanak),
 - ahozko kontaketez Antonio Zavalak berak moldatuak eta
 - Antonio Zavalak idazten jarritako herri-idazleek egindakoak.

Saillkapen guztiak bezalaxe, hau ere behartu samarra da. Baina balio lezake lehen hurbilpen gisa eta ondorengo zenbait kontu hobeto ulertu ahal izateko.

1. Zavala hil zenean, 311 liburu zituen argitaratuak Auspoa txikian. Inprimategian utzi zuen 312. alea: *Mondragoiko kalezaiñaren bertsoak*, Jose Manuel Arriolaren bertsoz osatua. Eta aurreikusiak zituen, besteak beste, 2009ko maiatzean argitara diren bi: *Uztapide bat-batean*, Nikolas Aldairekin batera prestatu dudana (Auspoa, 313) eta Uztapideren *Lengo egunak gogoan* liburuaren berrargitalpena (Auspoa, 314), Joxemari Iriondok burutua.

Antonio Zavala, Xabierren. 2008.10.30. (Egilea: Joxemari Iriondo).

2. AUSPOA: FUNTSEZKO ALTXORRA

Oro har, ahozotasunean datza Auspoaren balioa. Baina, gauzak gehiago xehatuz, hainbat alderdi azpimarratuz zehatz dezakegu balio orokor eta askotariko hori.

2.1. Balio soziolingusitikoa: euskararen plazaren erdigunean

Antonio Zavalak berak adierazi digu zein den Auspoaren berezko plaza: lagunartea eta etxeko sukaldea (Zavala, 1964: 8). Plaza apala da, itxura batean; baina hizkuntza batentzat, oinarritzkoa ez ezik, nahitaezkoa. Halaxe azpimarratu du Joshua Fishman soziolinguista handiak (Fishman, 1990).

Euskarak ahozko plaza horri esker iraun du bizirik gaurdaino. Eta hortik zabaldu da gainerako plazetara: eskolara (lehenik, oinarritzko hezkuntzara; gero, ertainetara eta unibertsitatera), lan-mundura, komunikabideetara, administrazioetara...

Familiak eta lagunarte hurbilak osatutako plazan jokutzen da hizkuntza baten etorkizuna, belaunaldien arteko lotura. Hor irabazi du euskarak gaur arte iraun izana; eta hortxe irabaziko du, irabazten badu, iraupena ziurtatuko dion belaunal-

diz belaunaldiko transmisioa ere. Are gehiago: eskolan, lan-munduan, komunikabideetan eta administrazioan egindako lanak ez du ezer balioko, ez badu etxe-ko eta lagunarteko euskal geroa elikatzen eta indartzen.

Horren jakitun da hizkuntz politika zuhurra. Eta hortxe du, hain zuzen, hizkuntz politika orok bere ahuldadea: bera nekezen irits daitekeen gunean jokatzeko da hizkuntzaren geroa.

Plaza horretan arreta jarri eta plaza horren oinarri-oinarrizko balioa gizarteratu izanean dago, zalantzarik gabe, Antonio Zavalaren meritu handienetako bat.

2.2. Balio komunikatiboa: erdi-ahozkotasuna

Ahazkotasunaz jardutea iraganera itzultzea da askorentzat. Ez dira ohartzen, nonbait, zer-nolako iraultza ekarri diguten komunikabide elektronikoen-eta, ahazkotasunaren itzulera eragiteraino. Jakina: ez dira gauza bera gaurko ahazkotasuna eta lehengoa; eta, horregatik, erdi-ahazkotasunaz mintzo dira adituak, Walter J. Ong honako pasarte honetan bezala (Ong, 1987: 12):

Nuestra comprensión de las diferencias entre la oralidad y la escritura nació en la era electrónica, no antes. Los contrastes entre los medios electrónicos de comunicación y la impresión nos han sensibilizado frente a la disparidad anterior entre la escritura y la oralidad. La era electrónica también es la era de la "oralidad secundaria", la oralidad de los teléfonos, la radio y la televisión, que depende de la escritura y la impresión para su existencia.

"Oralidad secundaria" terminoa darabil Ongek, komunikabide elektronikoe-tan erabiltzen den hizkera izendatzeko. Horretaz baliatzen da, adibidez, irratiko eta telebistako hainbat esatari, hizketan ariko balitz bezala irakurtzen duenean. Azken batean, testu idatzia baliatzen du, baina esatariak ahoz gora irakurri eta entzuleak belarriz jasotzen duena. Ez da, beraz, isilean irakurritz jasotzeko idatzia izan den testua; entzunez jasotzeko ondua eta landua baino; bestela esanda, idazleak entzuteko sortzen duen testua.

Lehendik ere ezaguna dugu entzuteko testu idatzia. Baina, Ongen arabera, komunikabide elektronikoei esker hasi gara ohartzen ahazkotasunaren eta idatziaren arteko aldeaz, nahiz eta oraindik ere gai ez garen ondorio guztiak ateratzeko.

Ondorio horiek areagotu eta biderkatu besterik ez ditu egingo informatikak.

Gurean, Juan Mari Lekuonak (Lekuona, 1989) eta Luis Villasantek jaso zuten bigarren ahazkotasunaren oihartzuna (Villasante, 1991: 607). Eta norbaitek bildu eta landu badu, Antonio Zavalak bildu eta landu du Auspoan.

Pello Esnal, Adolfo Arejita, Andres Urrutia euskaltzainburua eta Antonio Zavala, Xabierren. 2007.07.23. (Egilea: Joxemari Iriondo).

2.3. Balio komunikatiboa: prosa eredugarria

Aldez eta moldez salatu zuen Luis Villasantek gaurko euskal prosaren gordintasuna. Esaterako, 1988an, artean euskaltzainburu zela (Villasante, 1988: 142):

Euskarak behar du prosa egiteko moldea ongi finkatua eta trenpatua izan. Hau da, segur aski, euskarak duen premia gogorrenetako bat. Hori duen egunean, euskara bere bizkar-hezurraz horniturik izanen da. Eta hori ez duen bitartean, tresna alferra izango da, gai ez dena, zeregin askotarako balio ez duena.

Euskara hizkuntza bizia izan dadila: horra gure mintzairaren premietan lehenbizikoa; baina horren hurrengo, prosa egiteko tresna moldaturik edukitzea da, ene ustez, bigarrena.

Antonio Zavalak, premia horren jakitun izanik, Auspoan bildutako lanez eman dio erantzuna (Zavala, 2000a: 44-45):

Nuestro idioma, así como supo hace mucho encontrar un buen sistema de versificación, me da la impresión de que sigue todavía dando palos de ciego en su búsqueda de una prosa que sea un expedito cauce de comunicación, y la halla aquí de golpe [herri-prosan, alegía], al haber pasado al plano escrito los recursos del cotidiano comercio oral del pueblo.

Eta (Zavala, 2006: 138):

Gure izkuntzak, izan ere, badu aspalditik auzi bat. Auzi ori ez degu maai gaiñean jartzen, eztabaida gogorra sortuko duan bildurrez edo ez dakit zergatik. Baiña erabaki bitartean or izango da, gaitz isil bat bezela, pipiak egiten duan lana egiñez.

Auzi ori zera da: gure euskerak, itzegiten danetik idazten danera nolako tartea bear duan. Nere iritzia auxe da: batetik bestera tarte geiegi dagoala eta alkarrengana urbildu-premia dagoala; ori egitera, gure izkuntzak eta literaturak mesede luketela.

Zenbait kazetari ohartua da Auspoaren ekarriaz. Horregatik mintzo da sutsu. Hala, Joxerra Garziak dio nola Pello Zabaletari entzuna dion “AUSPOA irakurri gabe ez lukeela inork euskaraz ezer idatzi behar” (Garzia, 1995: 841).

2.4. Balio literarioa

Antonio Zavala bera jabetu zen lehenik ahozko hiztunen jardunaren eta bertso idatzien eta herri-prosaren balio literarioaz.

Hala, Euskal Herriko eta kanpoko hainbat hiztun egokien jarduna jo zuen begiz; horrek bultzaraziko zion lanera (Zavala, 1999: 123):

Ni gauza batek arritu nau beti, bai Euskal Errian eta bai emendik kanpo ere: erri-gizon eta emakume asko eta asko zein kontalari onak diran. Makiña bat ordu pasa izan ditut nik, Euskal Erriko mendi eta baserrietan ez-ezik, baita Aragoi, Gaztela, Kantabria eta abarretan, artzai eta nekazari jendearekin izketan. Baiña izketan baino geiago, entzuten eta ikasten, eta bitartean nere buruari onela esanez: “Kontaera auek merezi lukete, ba, papereratzea. Zer literatura ederra egin litekean, aozko *narrativa* au idatziko balitz!”.

Eta, 1952an, esperientzia argigarria bizi izan zuen Oñan, filosofia ikasten ari zela. Han, euskal liburutegia zuen eskueran, baina ezin euskal liburuez gozatu; irakurri bai, baina ezin gustua hartu. Harik eta bi liburu eder topatu zituen arte: Pedro Maria Otañoren *Alkar* eta Pedro Migel Urruzunoren *Ipuiak* (Zavala, 1999: 114). Eta haiek irakurtzen hasita, hura euskara, hura gozamina!

Bertso-liburua zen Otañorena. Hitz beroz gogoratuko du berrogei urte geroago (Zavala, 1993: 13). Zirrara bera eragingo dio bigarren liburuak, Urruzunoren prosa biziak, urte haietan ohikoa zen euskal prosaren motela salatuz. Horregatik esango du Elgoibarren, hogeita bat urte geroago, Urruzunori egindako omenaldian (Zavala, 1996: 306; 2005: 32-33):

Nekez arkituko da euskal idazlerik, arek bezin ondo erriaren euskera ematen duanik [...]. Garai artan, euskaltzaleen artean modan jarria zegoen garbizaletasuna [...] Urruzunok etzion moda orri jarraitu. Arek egin zuana zera da: euskerarik errikoiena ta jatorrena bere lanetan erabili [...] Orduko idazle guziak Urruzunoren bidetik abiatu izan balira, beste txori batek joko zion gaur kuku euskerari.

Lau urte geroago, 1956an, hauxe aitortuko zuen Zavalak, bere egitasmoa plazaratu zuen hitzaldian (Zavala, 1996: 34):

Hace ya dos años que no hago sino leer y copiar *bertso berriyas*. Cuando hojeo ahora algunos de nuestros libros euskéricos, siento a veces la frialdad y languidez más delatorias de la falta de vida.

No dudo de que aquí radica mucho de la repulsa del pueblo a nuestros libros y gran parte de su devoción a los bertsos. Encuentran ellos en este euskera palpitación, calor, nervio; en una palabra, todo ese substrato espiritual que es el alma y la vida de un idioma.

Euskal irakurlea apurka-apurka ohartuko da Auspoaren balio literarioaz. Mugarri garrantzitsuak izango dira bi liburu: *Txirrita (Bizitza ta bat-bateko bertsoak)* (Zavala, 1962), Txirritari buruzko hainbat eta hainbat testigantza osatua; eta *Pello Errotaren bizitza bere alabak kontatua* (Elicegui; Zavala, 1963). Honela dio Zavalak (Zavala, 2000b: 118-119):

Txirritaren liburua asko gustatu zan. “Orrelako beste libururik ez dezu berriz egingo” esan zidan Manuel Lekuona jauna zanak. Juan Goikoetxea jesuita zanak, berriz, onela: “Fernando Amezketarraren antzeko beste pertsonaje mitiko bat sortu dezu”.

Pello Errotarena gutxiago txalotu zan orduan. Aren goralpenak egin zituztenak, Gabriel Aresti eta Antonio Valverde izan ziran, leen ere kontatu izan dedanez. Orain, berriz, Pellorena oso aintzat artua dago, aren alde Bernardo Atxagak itzezin zuan ezkerotik, batez ere.

Inazio Mujikak, berriz, honako hau idatzia du (1999: 112):

[Auspoaren] literatur balioa da niri gehien interesatzen zaidana, eta, bide batez esan dezadan, gutxien aztertu dena ere bai.

Gure aurrekoen kontatzeko moduaz jabetzeari ezinbestekoa deritzot bai literatura modernoan hainbat errejistro hezurmamitzeko, eta bai literatur hizkuntza azkar eta malgu bat sortzeko. [...]

Beste oilar batek egingo liguke kukurruku, noizean behin gure lumak Auspoa bildumaren uretan beratzen utziko bagenu.

2.5. Balio antropologikoa

Berriro ere, Inazio Mujikak du hitza (1999: 112):

Begi-bistakoa da, zer esanik ez, bilduma horren [Auspoaren] balio antropologikoa, inon diren *Quosque tandem* eta euskal arimaren interpretazio saio guztiena baino handiagoa.

2.6. Balio historiko eta soziologikoa

Inazio Mujikarena da pasarte hau ere (1999: 112):

[Auspoaren] balio historikoa, berriz, nabarmena da, bai bertso corpus zabala dagoelako bertan, bai Euskal Herriko gorabehera historikoez gizarte xehean jaso duten erantzuna ulertzen laguntzen dutelako. Bertan aurkituko ditu irakurleak, esate baterako, euskaldunek parte hartu duten azken mendeetako gerra guztiei buruzko bertsoak: frantsesteak, karlistadak, Kubako edo Afrikako gerra eta Espainiako azken gerratea. Hori bera dago esaten balio soziologikoa handia dutela liburu horiek; izan ere, hor agertzen den ikuspegia ez baita gerrate horien eragile nagusien ikuspegitik atera eta gero esku-liburuetan agertzen dena, ez bada, Stendhalen harako Fabrizio del Dongo harena bezala Waterloo, lokatz artetikakoa, intrahistoriaren antzeze anonimoek odolez eta izerdiz jositakoa.

2.7. Balio pedagogikoa eta psikologikoa

Auspoaren balio pedagogikoz eta psikologikoz jabetzeko, hona zer dioen Ortega y Gassetek (Ortega y Gasset, 2004: 124-125).

[...] yo creo que imágenes como las de Hércules y Ulises serán eternamente escolares. Gozan de una irradiación inmarcesible, generatriz de inagotables entusiasmos. Un pedagogo practicista despreciará estos mitos y en lugar de tales imágenes fantásticas procurará desde el primer día implantar en el alma del niño ideas exactas de las cosas. "Hechos, nada más que hechos!" [...]. Para mí los hechos deben ser el final de la educación; primero, mitos; sobre todo, mitos. Los hechos no provocan sentimientos. ¿Qué sería, no ya de un niño, sino del hombre más sabio de la tierra si súbitamente fueran aventados de su alma todos los mitos eficaces? El mito, la noble imagen fantástica es una función interna sin la cual la vida psíquica se detendría paralítica. Ciertamente que no nos proporciona una adaptación intelectual a la realidad. El mito no encuentra en el mundo externo su objeto adecuado. Pero, en cambio, suscita en nosotros las corrientes inducidas de los sentimientos que nutren el pulso vital, mantienen a flote nuestro afán de vivir y aumentan la tensión de los más profundos resortes biológicos. El mito es la hormona psíquica.

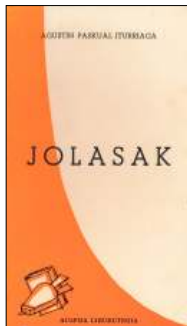
Mitoei buruz dihardu Ortegak. Eta, geurera etorritz, beste horrenbeste esan dezakegu ahozko euskaraz eta herri-prosa ere, hauen nahitaezotasuna are nahitaezkoago eginez.

Ondare handia bezain maitagarria utzita joan zaigu Antonio Zavala. Jakingo ahal dugu zaintzen, ugaltzen eta gure ondorengoen eskuetan merezi duen bezala uzten!

AIPUAK ETA BIBLIOGRAFIA

- ELICEGUI, Mikela; ZAVALA, Antonio (1963). *Pello Errotaren bizitza bere alabak kontatua*. Tolosa: Auspoa Liburutegia, Auspoa, 32.
- FISHMAN, Joshua (1990). "What is reversing language shif (RLS) an how can it succeed?". In: *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 11: 5-36. [Laburpena: Txillardegi: "Hizkuntzaren berreskurapena Fishmanen arabera". In: BAT. Soziolingusitika aldizkaria, 6 (1992): 115-122].
- GARZIA, Joxerra (1995). "Pello: zabal eta sakon". In: ZABALETA, Pello. *Bigarren bizia. La vida paralela (1964-1992)*. Leioa, Euskal Herriko Unibertsitatea: 835-855.
- LEKUONA, Juan Mari (1989). "Erdi-ahozkotasunaren literatur estiloaz". In: *Euskera*, 34: 17-44.
- MUJIKA, Inazio (1999). "Auspoaren balioa". In: *Bertsolari*, 34: 110-112.
- ONG, Walter J. (1987). *Oralidad y escritura*. México: Fondo de Cultura Económica.
- ORTEGA Y GASSET, José (2004). *Misión de la Universidad*. Madrid: Revista de Occidente en Alianza Editorial [bosgarren argitalpena, editorial honetan; jatorrizkoa 1930ekoa da].
- VILLASANTE, Luis (1988). *Euskararen auziaz*. S.I, s.n. "Luis Eleizalde" saila, 9.
- VILLASANTE, Luis (1991). "Gernikako Euskal Jaiei (1988) oroitzenetan estilistikaz lehen jardunaldiak. Euskaltzainburuaren agurra". In: *Euskera*, 36: 603-607.
- ZAVALA, Antonio (1956). "Bertso berri billa Euskalerria zear". In: *Euskera* 1: 233-245.
- ZAVALA, Antonio (1962). *Txirrita (Bizitza eta bat-bateko bertsoak)*. Tolosa: Auspoa Liburutegia: Auspoa, 18-19.
- ZAVALA, Antonio (1964). "Itzaurrea". In: Salaverria Sebastian: *Neronek tirako nizkin*. Tolosa: Auspoa Liburutegia: Auspoa, 38.
- ZAVALA, Antonio (1993). *Pedro M. Otaño eta bere ingurua (I)*. Oiartzun: Sendoa, Auspoaren Sail Nagusia, 6.
- ZAVALA, Antonio (1996). *Auspoaren auspoa I*. Oiartzun: Sendoa, Auspoa, 238.
- ZAVALA, Antonio (1999). *Auspoaren auspoa III*. Oiartzun: Sendoa, Auspoa, 262.
- ZAVALA, Antonio (2000a). "Doktore berriaren hitzaldia, *Honoris causa* doktore izendapenean". In: Zenbaiten artean: *Antonio Zavalaren ohoretan*. Bilbo: Deustuko Unibertsitatea; 31-46.
- ZAVALA, Antonio (2000b). "Burua atzera jiratuta edo liburu sail baten gorabeerak eta gozo-mikatzak". In: Zenbaiten artean: *Antonio Zavalaren ohoretan*. Bilbao: Deustuko Unibertsitatea; 113-126.
- ZAVALA, Antonio (2005). "Urruzuno idazle". In: Urruzuno, Pedro Migel: *Koroi eder bat*. Donostia: Gipuzkoako Foru Aldundia, Auspoa, 291; 26-38.
- ZAVALA, Antonio (2006). *Auspoaren auspoa IV*. Donostia: Gipuzkoako Foru Aldundia: Auspoa, 300.

ERANSKINA

Auspoa

1. ARTOLA, Ramon: *Sagardoaren graziya*, 1961.
2. SOROA, Marcelino: *Gabon, Au ostatuba!, Anton Kaiku*, 1961.
3. APALATEGUI, Franzisko: *Euskal mutillak armetan (I)*, 1961.
4. ARTOLA, Pepe: *Ustez laguna detan*, 1961.
5. URRUZUNO, Pedro Miguel: *Euskalerritik zerura*, 1961.
6. ALZAGA, Toribio: *Ramuntxo*, 1961.
7. AZKARATE, Ramos: *Galtzaundi*, 1962.
8. APAOLAZA, Antero: *Patxiko Txerren*, 1962.
9. IRAOLA, Bitoriano: *Oroitzak*, 1962.
10. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Errege eguneko bertso sayoa (1962)*, 1962.
11. LARZABAL, Piarres: *Bordaxuri*, 1962.
12. BIILINTX, Indalecio Bizcarrondo: *Bertso ta lan guziak*, 1962.
13. IZETA, Mariano: *Dirua galgarri*, 1962.
14. LARZABAL, Piarres: *Iru ziren*, 1962.
15. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Ezkontza galdutako bertsoak, I*, 1962.
16. ZABALA, Alfonso M^a: *Gabon gau bat*, 1962.
17. LABAYEN, Antonio M^a: *Malentxo alargun!*, 1962.
- 18-19. ZAVALA, Antonio: *Txirrita*, 1962.
20. GOÑI, Franzisko: *Lurdes-ko gertaerak*, 1962.
21. LARZABAL, Piarres: *Herriko bozak edo Nor alkate*, 1962.
22. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Bertsolarien txapelketa (30-XII-1962)*, 1963.
23. ZAVALA, Antonio: *Aizkolariak ta beste ipui asko*, 1963.
24. ZAVALA, Antonio: *Fermin Imaz. Bertso guziak*, 1963.
25. ITURRIAGA, Agustin Paskual: *Jolasak*, 1963.
26. ZABALA, Alfonso M^a; LARRAITZ; MIR, Juan: *Periyaren zalapartak*, 1963.
27. ZAVALA, Antonio: *Azpeitiko Premioaren bertsoak*, 1963.
28. MOGEL, Bizenta Antonia: *Ipui onak*, 1963.
29. ALZAGA, Toribio: *Burruntziya*, 1963.
30. ANDUAGA, Graziano: *Egusentiko txoria*, 1963.
31. SOROA, Marzelino: *Baratzan*, 1963.
32. ELICEGUI, Mikela; ZAVALA, Antonio: *Pello Errotaren bizitza bere alabak kontatua*, 1963.

33. ELICEGUI, Mikela; ZAVALA, Antonio: *Pello Errotak jarritako bertsoak*, 1963.
34. LARZABAL, Piarres: *Senpere-n gertatua*, 1964.
- 35-36. ECHAGARAY, Jose Vicente de: *Festara*, 1964.
37. CARDABERAZ, Agustin: *Euskeraren berri onak*, 1964.
38. SALAVERRIA, Sebastian: *Neronek tirako nizkin*, 1964.
39. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Amar urteko bertso-paperak (1954-1963)*, 1964.
- 40-41. ZUBILLAGA, Jose Ramon: *Lardasketa*, 1964.
42. UZTAPIDE, Manuel Olaizola: *Noizbait*, 1964.
43. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Bertsolari-txapelketa (I-I-1965)*, 1965.
44. LARZABAL, Piarres: *Hilla esposatu*, 1965.
- 45-46. SATRUSTEGUI, Jose Maria: *Bordel bertsularia*, 1965.
47. URRUZUNO, Pedro Migel: *Iru ziri*, 1965.
48. BARRUTIA, Pedro; SOR LUISA, MUNIBE, Xabier: *Teatro zaarra*, 1965.
- 49-50. ZAVALA, Antonio: *Pello Errotaren itzala*, 1965.
51. URRUZUNO, Pedro Migel: *Ur-zale baten ipuiak*, 1965.
- 52-53. ANDUAGA, Graziano: *Bertso-bilduma*, 1965.
54. ZAVALA, Antonio: *Pernando Amezketarra bertsularia*, 1966.
55. BASARRI, Iñaki Eizmendi: *Laugarren txinparta*, 1966.
56. ZAVALA, Antonio: *Udarregi bertsularia*, 1966.
- 57-58. BEOBIDE, Crispin: *Asis'ko Lorea*, 1966.
59. ZAVALA, Antonio: *Axentzio Txanka bertsularia*, 1966.
60. ZAVALA, Antonio: *Errikotxia, Itxaspe ta beste zenbait bertsolari*, 1966.
61. ZAVALA, Antonio: *Gaztelu bertsularia*, 1966.
62. ZAVALA, Antonio: *Zarautz'ko Zaldubi bertsularia*, 1967.
- 63-64. ZAVALA, Antonio: *Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak*, 1967.
65. SATRUSTEGUI, Jose Maria: *Luzaide'ko kantiak*, 1967.
66. ZAVALA, Antonio: *Iru bertsolari*, 1967.
67. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Bertsolari-txapelketa (11-VI-1967)*, 1967.
- 68-69-70. ZAVALA, Antonio: *Alzo'ko Imaz bertsularia*, 1967.
- 71-72. ITURRIAGA, Agustin Paskual: *Ipuiak*, 1967.
73. ZAVALA, Antonio: *Iru anai bertsolari*, 1968.
- 74-75. ZAVALA, Antonio: *Errenteria'ko bertsolari zaarrak*, 1968.
76. ZAVALA, Antonio: *Alza'ko bertsolari zaarrak*, 1968.
- 77-78. ZAVALA, Antonio: *Paulo Yanzi ta bere lagunen bertsoak*, 1968.

- 79-80-81. ZAVALA, Antonio: *Lexo bertsolaria*, 1968.
82. ZAVALA, Antonio: *Juan Maria Zubizarreta bertsolaria*, 1969.
83. ZAVALA, Antonio: *Motza, Zulaika ta Ugalde bertsolariak*, 1969.
84. MATXAIN, Manuel: *Uste gabea*, 1969.
85. XALBADOR, Fernando Aire: *Ezin bertzean*, 1969.
- 86-87. ZAVALA, Antonio: *F. Iturzaeta bertsolaria*, 1969.
- 88-89-90. ZAVALA, Antonio: *Xenpelar bertsolaria*, 1969.
91. ZAVALA, Antonio: *Txapel bertsolaria*, 1969.
92. ALKAIN, Iñaki; ZAVALA, Antonio: *Alkain aita-semeak*, 1970.
93. ZAVALA, Antonio: *Zubeltzu ta Saikola bertsolariak*, 1970.
94. ZAVALA, Antonio: *Atano ta Estrada bertsolariak*, 1970.
- 95-96. ZAVALA, Antonio: *Azkoitia'ko zenbait bertsolari*, 1970.
97. ZAVALA, Antonio: *Bidasoa aldeko bost bertsolari*, 1970.
- 98-99. OLEA, Inozentzio: *Goierriko lorak*, 1970.
100. LASARTE, Manuel: *Bertso-xorta*, 1970.
- 101-102. ZAVALA, Antonio: *Txirritaren bertsoak I*, 1971.
- 103-104. ZAVALA, Antonio: *Txirritaren bertsoak II*, 1971.
105. ETXEBERRIA, Jose Inazio: *Mendi gañetik*, 1971.
106. ZAVALA, Antonio: *Pastor Izueta. Ezkioko ta Segurako itxuak*, 1971.
107. ZAVALA, Antonio: *Zepai bertsolaria*, 1971.
108. MATTIN, Mattin Treku: *Ahal dena*, 1971.
- 109-110. LAFFITTE, Piarres: *Mañex Etchamendy bertsularia*, 1972.
111. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Xenpelar saria*, 1972, 1972.
112. BASARRI, Iñaki Eizmendi: *Sortu zaizkidanak*, 1973.
113. URRUZUNO, Pedro Migel: *Sasiletrau baten ziria*, 1973.
114. ZAVALA, Antonio: *Kaskazuri bertsolaria*, 1973.
115. ZAVALA, Antonio: *Larraburu, Lexoti ta Balentin bertsolariak*, 1973.
116. ZAVALA, Antonio: *Oiartzungo bost bertsolari*, 1973.
- 117-118. ENBEITA, Balendin: *Nere apurra*, 1974.
119. ZAVALA, Antonio: *Oiartzungo beste lau bertsolari*, 1974.
- 120-121-122. ZAVALA, Antonio: *Mendaro Txirristaka*, 1974.
- 123-124-125. ZAVALA, Antonio: *Zapirain anaiak*, 1975.
126. ZAVALA, Antonio: *Ustu ezin zan ganbara*, 1976.
127. AROZAMENA, Mikel: *Nere aldia*, 1976.

128. ZAVALA, Antonio: *Amodiozko penak bertso berrietan*, 1976.
129. ZAVALA, Antonio: *Afrika'ko gerra (1859-1860)*, 1977.
130. ZAVALA, Antonio: *Patxi Erauskin bertsolaria (I)*, 1978.
131. ZAVALA, Antonio: *Patxi Erauskin bertsolaria (II)*, 1978.
132. ZAVALA, Antonio: *Patxi Erauskin bertsolaria (III)*, 1978.
133. ZAVALA, Antonio: *Arrantzaleen bizitza*, 1978.
134. ARRIZABALO, Jose Manuel; ZAVALA, Antonio: *Baso-mutillak*, 1979.
135. ZAVALA, Antonio: *Jaioak bizi nai*, 1979.
136. ZAVALA, Antonio: *Noe'ren ontzia*, 1979.
- 137-138. ATAÑO, Salvador Zapiain: *Txantxangorri kantaria*, 1980.
139. ZAVALA, Antonio: *Soldaduzkako bertsoak*, 1979.
140. ZAVALA, Antonio: *Nekazariak bai miseriak*, 1979.
141. ZAVALA, Antonio (biltzaile): *Bertsolari-Txapelketa Nagusia (Donostia, 1980-I-6)*, 1980.
142. ZAVALA, Antonio: *Txabolategi, Elkoro eta Leunda bertsolariak*, 1980.
143. IRAZUSTA, Juan Jose: *Nork bere bidea (I)*, 1980.
144. IRAZUSTA, Juan Jose: *Nork bere bidea (II)*, 1980.
145. IRAZUSTA, Juan Jose: *Nork bere bidea (III)*, 1980.
146. ZAVALA, Antonio: *Berridi eta Kuxkullu bertsolariak*, 1980.
147. ATAÑO, Salvador Zapiain: *Txori*, 1981.
148. ALKAIN, Iñaki; ZAVALA, Antonio: *Gerrateko ibilerak (I)*, 1981.
149. ALKAIN, Iñaki; ZAVALA, Antonio: *Gerrateko ibilerak (II)*, 1981.
150. ALKAIN, Iñaki; ZAVALA, Antonio: *Gerrateko ibilerak (III)*, 1981.
151. MATTIN, Mattin Treku: *Etxe xokotik kantari*, 1981.
152. XALBADOR, Fernando Aire: *Herria gogoan*, 1981.
153. ZAPIRAIN, Juan Krutz; ATAÑO, Salvador Zapiain: *Zure Pasio Santua. Asis'ko San Frantziskoren bizitza*, 1981.
154. ZAVALA, Antonio: *Jan-edanaren bertsoak (I)*, 1982.
155. ZAVALA, Antonio: *Jan-edanaren bertsoak (II)*, 1982.
156. ARTOLA, Fernando "Bordari"; ARTOLA, Rafael: *Aritz beraren adarrak*, 1982.
157. ELKAR LANEAN: *Lexoti bertsolaria*, 1982.
158. TREKU, Mari: *Mattin, nere gizona*, 1982.
159. GARMENDIA, Txomin: *Denbora pasa*, 1982.
160. GARMENDIA, Txomin: *Bizitzaren arian*, 1982.
161. ZAVALA, Antonio: *Kuba'ko gerra*, 1983.

162. ARRIETA, Joxe Mari: *Nere ondar alea*, 1983.
163. ARROSAGARAY, Juan Cruz: *California-tik kantuz*, 1983.
164. ZAVALA, Antonio: *Mixioetako bertsoak (I)*, 1983.
165. ZAVALA, Antonio: *Mixioetako bertsoak (II)*, 1983.
166. MANTEROLA, Marzelino: *Lore apal bat*, 1983.
167. LERTXUNDI, Joxe Mari: *Baso tarteko oiua*, 1983.
168. LAZKANO, Patxi; ZAVALA, Antonio: *Tiro tartean bertsoan*, 1983.
169. BASARRI, Iñaki Eizmendi: *Kezka-giroan*, 1983.
170. GARMENDIA, Txomin: *Bordaberri'ko gozo-mikatsak*, 1983.
171. GARMENDIA, Txomin: *Bertsolari kurpilla*, 1984.
172. SALABERRIA, Sebastian: *Nere soroko emaitzak*, 1984.
173. OLEA, Inozentzio: *Otemotzeko arnasa*, 1984.
174. ZAVALA, Antonio: *Kristaubidea bertsoan (I)*, 1984.
175. ZAVALA, Antonio: *Kristaubidea bertsoan (II)*, 1984.
176. ZAVALA, Antonio: *Ameriketako bertsoak*, 1984.
177. GARMENDIA, Txomin: *Erririk-erri*, 1984.
178. BASARRI, Iñaki Eizmendi: *Bertsolaritzari buruz*, 1984.
179. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Espetxeko negarrak*, 1984.
180. ZAVALA, Antonio: *Euskal jokoak bertsoan (I)*, 1984.
181. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Zigorpean*, 1985.
182. OSTOLAIZ, Mariano: *Oroipen-kutxa*, 1985.
183. ZAVALA, Antonio: *Euskal jokoak bertsoan (II)*, 1985.
184. ZAVALA, Antonio: *Esaera zaarren bilduma berria (I)*, 1985.
185. ZAVALA, Antonio: *Esaera zaarren bilduma berria (II)*, 1985.
186. ZAVALA, Antonio: *Neska-mutillen arteko bertsoak*.
187. ZAVALA, Antonio: *Ezkondu bearreko bertsoak*, 1985.
188. GARMENDIA, Txomin: *Beltzak eta zuriak mendian ardiak*, 1985.
189. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Eltzaorra*, 1985.
190. ZUBIARRAIN, Paulo "Ernani Txikia": *Ia kantatuz bezela*, 1985.
191. PUJANA, Basilio: *Egi batzuek aixetaratzen*, 1986.
192. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Odol-kutsua*, 1986.
193. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Maitasunaren lanak*, 1988.
194. ZUBIARRAIN, Paulo "Ernani Txikia": *Gaziak eta gozoak*, 1988.
195. AYERBE, Bartolo: *Nere mundualdia*, 1988.

196. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Etorkizuna*, 1988.
197. AZARATE, Ramos: *Ijitoen kontraatuba eta abar*, 1988.
198. ETCHEBARNE, Erramun: *Erramun harginaren oroitzapenak*, 1989.
199. ETXABURU, Jose Maria: *Neure lau urteko ibillerak*, 1989.
200. AZPIROZ, Jose: *Arbol zarraren kimuak*, 1989.
201. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Maite itzazute etsaiak*, 1989.
202. ZAVALA, Antonio: *Frantziako iraultza eta Konbentzioko gerra bertsoan*, 1989.
203. AZPIROZ, Jose: *Gogoz kontrako pausoak*, 1989.
204. REZOLA, Luis "Tximela": *Bakardadeko ametsak (I)*, 1989.
205. REZOLA, Luis "Tximela": *Bakardadeko ametsak (II)*, 1989.
206. LETE, Jesus "Ibai-Ertz": *Orrela ziran gauzak*, 1990.
207. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Aztia usnari*, 1990.
208. ETXEBARRIA, Faustino: *Nor garan azaldu*, 1990.
209. BARANDIARAN, Bizente: *Zartu gabe ezin bizi*, 1990.
210. KARRIKA, Beñat: *Armendaritza haur begiez*, 1990.
211. PUJANA, Basilio: *Deabruak ostutako urteak*, 1991.
212. ZAVALA, Antonio: *Frantzesteko bertsoak (I)*, 1991.
213. ZAVALA, Antonio: *Frantzesteko bertsoak (II)*, 1991.
214. LERTXUNDI, Joxe Mari: *Igaroari begira*, 1991.
215. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Azkeneko saskigillea*, 1991.
216. ETXEZARRETA, Jesus Maria "Izazpi": *Hasperen ttanta bihoztiak*, 1992.
217. AYESTA, Lino: *Gure izkuntzaren mugatik*, 1992.
218. OTAÑO, Pedro Maria: *Bertso guziak*, 1994.
219. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Nora goaz*, 1994.
220. LERTXUNDI, Joxe Mari: *Sorlekuaren kezka*, 1994.
221. LASARTE, Manuel: *Lazkao-Txiki gogoan*, 1994.
222. LAZKAO TXIKI, Jose Migel Iztueta: *Gertaerak eta txistekak*, 1994.
223. ALZAGA, Toribio: *Neskazar, Amantxi, Aterako gera, Biozberak*, 1994.
224. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Lotsaren iges*, 1995.
225. LASARTE, Manuel: *Enbor zarraren ezpalak*, 1995.
226. ETXABURU, Jose Maria: *Ondarroa'ko kontuak*, 1995.
227. ARTOLA, Ramon: *Ipuin edo kontutxoak (I)*, 1995.
228. ARTOLA, Ramon: *Ipuin edo kontutxoak (II)*, 1995.
229. ESNAL, Pello: *Itzuliko naiz*, 1995.

230. KAZABON, Antton: *Koskoteneakoak*, 1995.
231. BARANDIARAN, Bizente: *Lanik gabe ezin bizi*, 1995.
232. ZINKUNEGI, Agustin: *Bizi naiak lege zorrotzak*, 1995.
233. ARZAK, Antonio: *Idazlan-sorta*, 1995.
234. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Askatasun bila*, 1996.
235. MUJICA, Teodoro: *Errekaldeko intxaurraren itzala*, 1996.
236. LERTXUNDI, Joxe Mari: *Beti festara begiak*, 1996.
237. ETXEBARRIA, Faustino: *Nire gazte denpora*, 1996.
238. ZAVALA, Antonio: *Auspoaren auspoa (I)*, 1996.
239. ZAVALA, Antonio: *Auspoaren auspoa (II)*, 1996.
240. ARANALDE, Joxe Mari: *Xalbador pertsularia*, 1996.
241. AYERBE, Bartolo: *Zaarrak berrituz*, 1996.
242. KAZABON, Antton: *Jose Joakin Mitxelena bertsolaria*, 1996.
243. IRAOLA, Biktoriano: *Au poza senti det eta beste bertso asko*, 1996.
244. OLEA, Inozentzio: *Bizitza izbide*, 1997.
245. AYESTA, Lino: *Ikusiak eta entzunak*, 1997.
246. ZUBIMENDI, Joxe Ramon: *Bidezkoak*, 1997.
247. SALABERRIA, Sebastian: *Sagardotegiak*, 1997.
248. LASARTE, Manuel: *Kantuaren ordaiñez*, 1997.
249. ZAVALA, Antonio: *Oiñez eta jakin miñez*, 1997.
250. AZPRIROZ, Jose: *Alkarrentzat jaiok*, 1997.
251. PUJANA, Basilio: *Oiuak*, 1997.
252. IBARGUREN, Kasiano: *Kantari bizi naiz*, 1997.
253. AYERBE, Joxe: *Alako batean*, 1998.
254. ZENDOIA, Nikolas: *Beranduko birigarroa*, 1998.
255. KALONJE, Segundo: *Loreak udan intza bezela*, 1998.
256. LIZASO, Koxme: *Jose Joakin Mitxelena gogoan*, 1998.
257. ZAVALA, Antonio: *Ezkontza galdutako bertsoak II*, 1998.
258. ARANALDE, Joxe Mari: *Bihotzak dion hura*, 1998.
259. ETXABARRIA, Juan Manuel: *Zeberiko kantak*, 1998.
260. LATXAGA, Jose Maria San Sebastian: *Euskal sena*, 1999.
261. LASARTE, Manuel: *Uztapide gogoan*, 1999.
262. ZAVALA, Antonio: *Auspoaren auspoa III*, 1999.
263. ZAVALA, Antonio: *Oiñez eta jakin miñez II*, 1999.

264. ARANALDE, Joxe Mari: *Bertso-kontuak*, 1999.
265. BARANDIARAN, Bizente: *Tratabideak*, 1999.
266. ALDALUR, Justina: *Ama Birjiñaren bizitza*, 1999.
267. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Ondareztat gorrotoa*, 2000.
268. OSTOLAIZ, Mariano: *Senda-belarrak*, 2000.
269. GERRIKAGOITIA, Tomas: *Arantza eta larrosa*, 2000.
270. BASTERRETXEA, Andoni: *Ene Ondarru*, 2000.
271. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Jesusen bizitza*, 2001.
272. AIZPURUA, Mikel: *Hasi, Azpillaga*, 2001.
273. LARRE, Emile: *Ene artzain-etxolak*, 2001.
274. ARANALDE, Joxe Mari: *Xalbadorren barrua*, 2001.
275. IRIONDO, Joxe Mari: *Joxe Lizaso. Nere aldiko kronika*, 2001.
276. INSAUSTI, Jose: *Beti bertsoa buruan*, 2001.
277. MATXAIN, Manuel: *Uste gabea*, 2002.
278. OLEA, Inozentzio: *Ostiraleko kronika Segura Irratian (1986-1992) I*, 2002.
279. OLEA, Inozentzio: *Ostiraleko kronika Segura Irratian (1993-1997) II*, 2002.
280. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Markesgaiak. Dirua jainko*, 2002.
281. ZAVALA, Antonio: *Estropadak bertsoan*, 2003.
282. IRIONDO, Joxemari: *Segi, Mugartegi*, 2003.
283. IRAOLA, Rufino: *Nañarriri begira*, 2003.
284. ARTOLA, Ramon: *Sagardoaren graziya II*, 2003.
285. IRUNTXIBERRI, Leon Albeniz: *Nere berriketa eta aitortza*, 2003.
286. AZKARATE, Ramos: *Galtzaundi berriz ere I*, 2004.
287. AZKARATE, Ramos: *Galtzaundi berriz ere II*, 2004.
288. ETXAMENDI, Pedro Juan: *California'ko bertsolari eta musikari*, 2004.
289. GARZIANDIA, Jose Agustin: *Garai bateko Unanuko oiturak eta olgak*, 2004.
290. XALBADOR, Fernando Aire: *Odolaren mintzoa*, 2004.
291. URRUZUNO, Pedro Migel: *Koroi eder bat*, 2005.
292. APALATEGUI, Francisco: *Karlsiten eta liberalen gerra-kontaerak (I)*, 2005.
293. APALATEGUI, Francisco: *Karlsiten eta liberalen gerra-kontaerak (II)*, 2005.
294. LASARTE, Manuel: *Plaza-gizonak*, 2005.
295. ZENDOIA, Nikolas: *Egan dijoa*, 2005.
296. IRIONDO, Joxemari: *Basarri I: bat-batean*, 2006.
297. ARTOLA, Pepe: *Ustez laguna detan*, 2006.

Esnal, Pello: Auspoa: Antonio Zavalak utzitako ondare maitagarria

298. TREKU, Mattin; TREKU, Mari: *Mattin bertsularia*, 2006.
299. ZAVALA, Antonio: *Oiñez eta jakin miñez III*, 2006.
300. ZAVALA, Antonio: *Auspoaren auspoa IV*, 2006.
301. ZAVALA, Antonio; IRIONDO, Joxemari: *Mattin eta Xalbador*, 2006.
302. IRIONDO, Joxemari: *Xanpun bertsularia*, 2006.
303. ARROSSAGARAY, Joanes: *Bihotz barneko solasak*, 2007.
304. ATAÑO, Salvador Zapirain: *Berezko iltzaillea*. Ovni, 2007.
305. ARTETXE, Pello: *Nere bizitzaren gurdia*, 2007.
306. MENDIBURU, Jean Pierre: *Ene bertsuen feiria*, 2007.
307. ERNEST, Alkat: *Ene ezkilaren dangak*, 2007.
308. ZENDOIA, Nikolas: *Sasi guztien gaiñetik*, 2008.
309. AIERBE, Joxe: *Agindua zor*, 2008.
310. ZAVALA, Antonio: *Gabon eskeko bertsoak (1814-2000)*, 2008.
311. ZUBIZARRETA, Iñaki: *Manuel Lasarte. Iturria ondare*, 2008.
312. ARRIOLA, Jose Manuel: *Mondragoiko kalezaiñaren bertsoak*, 2008.

Auspoa Sail Nagusia

- UZTAPIDE, Manuel Olaizola: *Lengo egunak gogoan (I)*, 1974.
- UZTAPIDE, Manuel Olaizola: *Lengo egunak gogoan (II)*, 1974.
- LASARTE, Manuel: *Gordean neuzkanak*, 1975.
- ERAUSKIN, Jose Ramon: *Aien garaia*, 1975.
- UZTAPIDE, Manuel Olaizola: *Sasoia joan da gero*, 1976.
- XALBADOR, Fernando Aire: *Odolaren mintzoa*, 1976.
1. ZAVALA, Antonio: *Txirrita: Jose Manuel Lujanbio Retegi*, 1992.
 2. BASARRI, Iñaki Eizmendi: *Nere bordatxotik*, 1992.

3. LASARTE, Manuel: *Beranduko lanak*, 1992.
 4. ZAVALA, Antonio: *Karlisten leenengo gerrateko bertsoak*, 1992.
 5. ZAVALA, Antonio: *Pello Errota: Pedro Elizegi Maiz*, 1992.
 6. ZAVALA, Antonio: *Pedro M. Otaño eta bere ingurua (I)*, 1993.
 7. ZAVALA, Antonio: *Pedro M. Otaño eta bere ingurua (II)*, 1993.
 8. ZAVALA, Antonio: *Xenpelar eta bere ingurua*, 1993.
 9. ZAVALA, Antonio: *Bilintx: bertsoak eta bizitza*, 1993.
 10. ETXEZARRETA, Jesus Mari: *Bertsolarien desafioak, guduak eta txapelketak*, 1993.
 11. UZTAPIDE, Manuel Olaizola: *Berriz plazara (I)*, 2001.
 12. UZTAPIDE, Manuel Olaizola: *Berriz plazara (II)*, 2001.
- LAZKAO TXIKI, Jose Migel Iztueta: *Irriz eta malkoz (I)*. Oiartzun, Sendoa, 1994.
- LAZKAO TXIKI, Jose Migel Iztueta: *Irriz eta malkoz (II)*. Oiartzun, Sendoa, 1994.
- ZAVALA, Antonio: *Karlisten bigarren gerrateko bertsoak*. Oiartzun, Sendoa, 1997.
- ZAVALA, Antonio: *Euskal erromantzeak. Romancero vasco*. Oiartzun, Sendoa, 1998.

Pello Esnal